

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ			
ПРИМЉЕНО		05.11.2014.	
ОРГ. ЈЕД.	БРОЈ	ДНОСТ	
02	2327		

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ**

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета у Нишу бр. 01-1651/18-2014 од 04.09.2014. године образована је Комисија за писање Извештаја за оцену подобности за јавну одбрану докторске дисертације под називом *Заштита деце у хашким конвенцијама о међународном приватном праву*, кандидаткиње Сање Марјановић, у саставу: 1) др Бернадет Бордаш, редовна професорка Правног факултета у Новом Саду, 2) др Мирко Живковић, редовни професор Правног факултета у Нишу и 3) др Давор Бабић, ванредни професор Правног факултета Свеучилишта у Загребу.

Пошто је проучила докторску дисертацију кандидаткиње, Комисија има посебну част и задовољство да Наставно-научном већу поднесе следећи

ИЗВЕШТАЈ

о подобности за јавну одбрану докторске дисертације

I

Преглед садржине докторске дисертације

Докторска дисертација кандидаткиње Сање Марјановић на тему *Заштита деце у хашким конвенцијама о међународном приватном праву* систематизована је у четири дела, поред Увода и Закључка: 1) Настанак и развој хашких конвенција о заштити деце, 2) Стварање модерног хашког система заштите деце, 3) Најбољи интерес детета у хашком систему заштите деце и 4) Корелација хашког система заштите деце и међународног приватног права Европске уније. Докторска дисертација (стр. 1-411), поред тога, садржи у прилозима - Списак коришћене литературе (стр. 412-430), Списак судских одлука (стр. 431-438), као и Списак коришћених скраћеница (стр. 439-440). Дисертација, дакле, укупно има 440 страна текста откуцаног у New Times Roman, величина слова 12.

У првом делу рада (стр. 10-44) аутор се бави хашким конвенцијама о заштити деце у почетном периоду деловања Хашке конференције за међународно приватно право (анализирајући тзв. старе хашке конвенције, Глава I), као и у средњем периоду њене активности (који означава као *почетак* стварања хашког система заштите деце, Глава II). Ова класификација последица је ауторкине идеје да све хашке конвенције о заштити деце подели у три групе, према хронолошком редоследу и значајним тренуцима у раду Хашке конференције (Други део рада посвећен је модерном систему хашких конвенција о заштити деце). Иако једноставна, ова трипартитна подела (стари - средњи - модерни период), заснива се на промишљеном настојању да се укаже на континуитет у стварању хашког система заштите деце и повезаност каснијих конвенција са ранијим. Наиме, објашњавајући намере твораца првих хашких конвенција те врсте и разматрајући њихове добре и лоше стране, ауторка је показала да је свака наредна генерација ових конвенција обogaћени и побољшани продужетак претходних радова у окриљу Хашке конференције. На тај начин, коначно, омогућила је да се лако разуме да су и данашње, модерне хашке конвенције о заштити деце, сачињене у складу са савременим достигнућима науке међународног приватног права, (тек) наставак прошлог, али исто тако, (тек) последња фаза на дугом путу заштите деце који ће се градити у будућности.

Када је реч о тзв. старим хашким конвенцијама, предмет посебне пажње је Хашка конвенција о старатељству над малолетницима из 1902. године. Према овој првој Конвенцији посвећеној деци, ауторка се током анализе њених одредаба односи са поштовањем, али са потребном научном доследношћу пише о њеним карактеристикама и слабостима. Тако, посебно указује на ограниченост поља њене примене *ratione personae*, на доминацију држављанства као примарне тачке везивања (што данас изгледа анахроно, али сасвим у духу времена у коме је Конвенција настала), на однос према уобичајеном боравишту детета (као новој тачки везивања која се први пут спомиње управо у овој Конвенцији), затим, на затвореност саме Хашке конференције (према државама које нису биле представљене на њеним сесијама), као и на друга решења која се из данашње перспективе могу квалификовати као недостаци. На крају, резимирајући своју анализу, ауторка не пропушта да наговести значај и утицај који је ова Конвенција извршила на даљи развој заштите деце у оквиру Хашке конференције, започињући тако да расплиће драгоцену нит континуитета.

У хашке конвенције средњег периода сврстане су следеће хашке конвенције: Конвенција о меродавном праву за обавезе издржавања према деци (1956), Конвенција о признању и извршењу одлука о издржавању деце (1958), Конвенција о надлежности органа и меродавном праву у материји заштите малолетника (1961), Конвенција о надлежности, меродавном праву и признању и извршењу одлука о усвојењу (1965), Конвенција о меродавном праву за обавезе издржавања (1973) и Конвенција о признању и извршењу одлука о обавезама издржавања (1973). Приликом анализе ових конвенција, ауторка је изабрала добар методолошки приступ – уместо разматрања сваке од њих појединачно, она је, најпре, настојала да установи њихове заједничке карактеристике (које истовремено представљају почетак стварања *система заштите деце* у окриљу Хашке конференције), да би се потом осврнула посебно на конвенцијске парове у материји издржавања (Конвенција 1956 и Конвенција 1958, односно, друге две, у симетричном пару, донете 1973. године). Такође, одговарајућа пажња посвећена је и конвенцијама из 1961, односно 1965. године.

Заједничке карактеристике хашких конвенција средњег периода представљају *најпре*, слабљење утицаја држављанства детета као примарне тачке везивања и као критеријума надлежности и значајно повећање примене уобичајеног боравишта детета у обема овим функцијама; *затим*, све учесталија примена колизионих норми, односно норми о надлежности које су конструисане тако да изражавају идеју повољности (*favor filii, favor creditoris*) и *најзад*, тежња ка *Gleichlauf*-у, односно намера твораца конвенција да се оствари једнообразност норми о надлежности и колизионих норми, како би се у крајњем исходила примена права државе суда (*lex fori*). Осим тога, када је реч о самим конвенцијама и идеји континуитета, ауторка је указала на повезаност конвенцијских парова у материји издржавања (конвенције из 1956, одн. 1958 и обе конвенције из 1973. године), како у материји одређивања меродавног права, тако и признања и извршења страних одлука (наравно, указујући да ове друге имају шире поље примене, јер се односе на све врсте издржавања, док се прве ограничавају на обавезу издржавања према деци). Такође, наговестила је и њихову повезаност са будућим хашким инструментима у овој области – Протоколом из 2007 и Конвенцијом из 2007 године.

Када је о осталим двома конвенцијама из овог периода реч, ауторка најпре пише о Конвенцији из 1961 године и указује на њене недостатке (првенствено, проблем позитивног сукоба држављанства), а следећи идеју континуитета, и на њену наследницу,

Конвенцију из 1996 године. Поред тога, добро предочава разлоге неуспеха Конвенције из 1965 године о усвојењу (која је амбициозно решавала питања надлежности, меродавног права и признања и извршења одлука о усвојењу и никада није ступила на снагу), сматрајући да је тежња као реалном и могућем у овој материји оно чему је требало тежити. Потврду за такав став представља чињеница да је каснија Конвенција о међународном усвојењу из 1993. године, постављајући себи скромније циљеве, постала данас једна од најшире прихваћених хашких конвенција уопште.

Други део рада (стр. 45-125) посвећен је стварању модерног хашког система заштите деце и подељен је у две Главе. У првој, реч је о настанку и развоју модерног система заштите деце и посебно, о утицају који је на стварање тог система имала Конвенција о правима детета (1989). У оквиру те Главе размотрена су поједина права детета и испитан начин њихове имплементације у савременим хашким конвенцијама. Конкретно, ради се о следећим конвенцијама: Конвенцији о грађанскоправним аспектима међународног одвођења деце (1980), Конвенцији о заштити деце и сарадњи у области међународног усвојења (1993), Конвенцији о надлежности, меродавном праву, признању, извршењу и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце (1996), Конвенцији о међународном издржавању деце и о другим облицима породичног издржавања (2007) и Протоколу о меродавном праву за обавезе издржавања (2007). Када је реч о појединим правима, ауторка је анализирала питања која се односе на родитељско право и алтернативне облике старања над децом, затим, питања везана за незаконито одвођење или задржавање деце, међународно усвојење, право детета на издржавање, заштиту права детета које има или тражи статус избеглице, као и право детета на мишљење. Поред тога, слично као и у Првом делу, запажен је напор ауторке да установи опште карактеристике модерног хашког система заштите деце. У том смислу, понавља значајну идеју континуитета (која се као црвена нит провлачи Хашком конференцијом од 1902 до 2007. године), али такође наводи и три подједнако важне, изворне карактеристике модерног система – стварање аутономног појма детета, употребу појма уобичајеног боравишта детета као специфичне тачке везивања (у односу на општи појам уобичајеног боравишта) и сарадњу држава уговорница посредством својих централних органа. Ове три карактеристике предмет су брижљиве анализе ауторке. Најпре се детаљно разматра појам детета у хашким конвенцијама и пут који је преваљен од појма „малолетника“ до појма

„детета“, као и сами начини дефинисања појма. Након тога, следе минуциозна излагања о уобичајеном боравишту детета и начинима његовог утврђивања (тест родитељског права, тест „дете у фокусу“, тест фактичких околности), као и анализа појединих специфичних ситуација у којима треба утврдити уобичајено боравиште детета (нпр. деце на школовању у иностранству, деце млађег узраста, деце која се скривају, деце без уобичајеног боравишта и деце са више уобичајених боравишта). Ова излагања илустрована су пажљиво изабраним (и бројним) случајевима из праксе судова држава уговорница, као и Суда правде Европске уније. Поред тога, посебно је обрађено и питање уобичајеног боравишта детета у праву Републике Србије, при чему су излагања поткрепљена необјављеним одлукама наших судова до којих је ауторка дошла током свог истраживања. Што се тиче треће карактеристике, посебно је истакнут значај улоге централних органа које државе именују у складу са конвенцијским одредбама, омогућавајући тако висок степен међународне сарадње и ефикаснију примену самих конвенција, лишена често непотребног формализма.

Трећи, централни део рада (стр. 126-364), тиче се примене принципа најбољег интереса детета у хашком систему заштите деце. Овај кључни принцип, наиме, је идеја водила свих хашких конвенција о деци и истовремено лајтмотив свих правних целина међународног приватног права које поједине конвенције уређују. Другим речима, било да се ради о нормама о међународној надлежности, одређивању меродавног права или признању и извршењу страних одлука, у одређеним нормама сваке од њих уткано је настојање да се промовише овај принцип (на теоријском плану), односно (у пракси) дође до решења којим се у конкретной животной ситуацији уистину најбоље штите интереси детета. С обзиром да модерни систем заштите обухвата различита питања регулисана конвенцијама (отмицу детета, међународно усвојење, вршење родитељског права, мере за заштиту детета, укључујући старатељство и хранитељство, као издржавање детета), требало је зато у свакој од њих трагати за конкретизацијом „чаробне формуле“, односно одговарајућим решењима којима се то постиже.

Овај захтевни циљ који су тежиле да остваре хашке конвенције модерног периода ауторка је врло посвећено анализирао у неколико Глава. Најпре, у Глави I класичном апаратуром међународног приватног права, испитујући однос општих установа ове гране права (заједничких за све или само за поједине конвенције) и принципа најбољег интереса

детета. У том смислу, посебна пажња је посвећена питању квалификације и установи јавног поретка (заједничким за све конвенције) и установи *renvoi* (узвраћању и преупућивању) и проблему претходног питања (као установама које се налазе само у појединим конвенцијама). Притом треба истаћи да је ауторка током анализе ових установа остварила успелу равнотежу теоријског и практичног, јер су у фокусу била важна конкретна питања која се тичу примене самих конвенција. На пример, у оквиру квалификације разматрана је родитељска одговорност, а такође и право на виђање (круцијални појмови); претходно питање је посебно разматрано у материји издржавања (у којој су проблеми у пракси веома чести); анализа установа јавног поретка обилује корисним практичним примерима из иностране и домаће судске праксе.

Глава II и Глава III овог дела односе се на методе заштите најбољег интереса детета у хашким конвенцијама. Ауторка их је означила као *метод унификације* (Глава II) и *метод сарадње* (Глава III). Ова подела је од изузетне важности за разумевање функционисања хашког система заштите деце. С једне стране, методом унификације државе чланице преузимају конвенцијска решења и постижу једнообразност у примени норми међународног приватног права (или норми појединих правних целина), док се, с друге стране, методом сарадње надлежних органа држава чланица тежиште конвенцијских решења помера изван класичних оквира међународног приватног права и усмерава ка њиховој честој комуникацији, обавештавању или договарању о мерама које треба предузети, али, чини се, са већом ефикасношћу у погледу постизања коначног циља - заштите интереса детета.

Остварење заштите најбољег интереса детета **методом унификације** ауторка анализира кроз поједине правне целине међународног приватног права. Следећи њихов логички редослед, бави се најпре питањем међународне надлежности, затим одређивања меродавног права и на крају, признања и извршења страних одлука. Основна сврха истраживања у том делу је да се у свакој од целина идентификују установе и саме норме које оваплоћују принцип најбољег интереса детета. Резултати су занимљиви, понекад неочекивани, јер се показује да су и поједине установе и норме садржане у конвенцијама, које имају привид неутралности, заправо конструисане тако да доприносе постизању решења у складу с принципом најбољег интереса детета.

Тако, када је реч о међународној *надлежности*, разматрања су подељена на излагања о директној и индиректној надлежности (мада је ова друга врста надлежности могла бити систематизована и у оквиру испитивања улоге принципа најбољег интереса детета приликом признања и извршења страних судских одлука).

Директна надлежност, према ставовима ауторке, промовише принцип најбољег интереса детета одређивањем *forum proprio* (одговарајућег, најподеснијег суда), што се може извршити *апстрактним* избором критеријума (на пример, уобичајеног боравиште детета или његове присутности у одређеној држави) или утврђивањем *конкретно* повољнијег суда за дете (као што је то случај са установом трансфера надлежности). Поред тога, у оквиру ових излагања ауторка разматра и важна питања односа литиспенденције и најбољег интереса детета, као и надлежности за хитне и привремене мере (у оквиру заштите *in abstracto*). Опет, у оквиру излагања о повољнијим критеријумима надлежности *in concreto*, поред трансфера надлежности, посебну пажњу привлаче излагања о *forum divortii* (избор критеријума који омогућавају равнотежу између најбољег интереса детета, интереса родитеља и интереса државе) и о негативној надлежности у материји издржавања (где избор критеријума омогућава равнотежу између интереса детета (повериоца) и интереса дужника). Најзад, и разматрање односа апстрактно и конкретно повољнијих основа надлежности, као и анализа права на ефикасан приступ суду, схваћеног као право детета, односно као право дужника, свакако заслужују пажњу.

У оквиру индиректне надлежности, ауторка истиче могућност заштите деце унификацијом критеријума у начелу и посебно разматра тзв. систем огледала (истоветност критеријума директне и индиректне надлежности). Њена анализа односи се у првом реду на Конвенцију 2007 о издржавању у оквиру које указује на примену критеријума уобичајеног боравишта детета (уместо уобичајеног боравишта повериоца), а затим и на „систем огледала“ заједнички за све повериоце. Такође, врло је значајно што је посветила пуну пажњу честом питању у пракси наших судова – атракцији надлежности поводом спора о статусним питањима која се тичу детета – нудећи прихватљива и образложена решења. На крају излагања о индиректној надлежности, размотрене су и дилеме везане проблем изворне и изведене атракције надлежности у светлу односа Конвенције 2007 и Конвенције 1996, као и посебна ситуација када се „систем огледала“ не може применити на случајеве који се тичу деце.

Заштита најбољег интереса детета методом унификације у материји *меродавног права* у првом реду се односи на употребу аутономије воље, а затим и на примену објективних тачака везивања. У оба случаја, ауторка истражује везу колизионих норми са нормама о надлежности, што је веома добар приступ, јер на тај начин утврђује (изричиту или прећутну) намеру творца конвенција за постизањем *Gleichlauf-a*, односно примене принципа *lex fori in foro proprio* (који се у материји заштите деце сматра не само прихватљивим, већ и пожељним решењем). Могућност његове примене ауторка посебно разматра у односу на аутономију воље и заједничко држављанство странака. Враћајући се потом питању корелације норми о надлежности и колизионих норми на примеру Протокола о меродавном праву за обавезе издржавања (2007), врло сликовито врши анализу помоћу успеле градације о „пожељној, неопходној и сувишној симетрији“. Након тога, из назначеног фокуса разматра одредбе Конвенције о надлежности, меродавном праву, признању, извршењу и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце (1996) које се тичу аутономије воље, *ex lege* родитељске одговорности, клаузуле одступања и њеног односа према установи трансфера надлежности.

У материји *признања и извршења*, посебна пажња је најпре посвећена системима признања страних одлука. Ауторка умесно врши кратку поделу (на систем признања *ipso iure* и класичан систем признања) у намери да, с једне стране, објасни дејство система *ipso iure* (иначе, непознатог нашем међународном приватном праву), а с друге, да укаже на специфичности класичног система признања у овом домену. Одмах, затим, следе излагања о најбољем интересу детета као услову за *признање* мера за заштиту деце, а потом и као услову за њихово *извршење*. Када је реч о признању, посебно се води рачуна о утицају права детета на мишљење, а поред тога, и о начинима избегавања (реалне) опасности од признања противуречних одлука у различитим државама. На крају ове Главе, ауторка анализира класичан систем признања у материји издржавања деце, указујући на његове основне карактеристике, али и на поједина ужа питања (на пример, делимично признање, да ли је право на правну помоћ - право детета или дужника). Последња ужа тема тиче се система признања у Конвенцији 2007 и утврђивања разлика у односу на Конвенцију 1996 и Конвенцију 1993, посебно, у погледу конкретног права детета које се настоји да заштити.

Када је реч о методу *сарадње*, као другом методу заштите најбољег интереса детета, ауторка разликује два његова вида - у ужем и у ширем смислу. У ширем смислу,

компарирани са методом унификације, анализиран је на питањима родитељске одговорности и издржавања деце и притом је јасно указано на његов значај и начин практичног функционисања. С друге стране, операционализација метода сарадње у ужем смислу (као главног метода) изложена је на питањима међународне отмице деце (незаконитог одвођења или задржавања) и међународног усвојења. Излагања ауторке о овим питањима спадају сигурно у најбоље делове докторске дисертација.

Када је реч о отмици деце, минуциозна анализа изузетака од обавезе повратка детета (изузетак опасности, изузетак људских права и изузетак заснован на мишљењу детета), праћена пластичним случајевима из праксе судова држава уговорница Конвенције 1980, оставља веома добар утисак. Такође, ауторка се у даљој анализи није устручавала да стави на сто и размотри врло деликатна и компликована питања тумачења Конвенције 1980 пред Европским судом за људска права и да се суочи са разликама у тумачењима различитих већа истог Суда. Најзад, али не мање важно, напротив, одважно се упустила и у анализу односа Конвенције 1980 и Конвенције 1996, питајући у самом наслову да ли се ту ради о односу ривалитета или партнерства и какве су практичне последице чланства државе у само једној од њих или у обема (питања која су од изузетног значаја за Републику Србију која је тренутно чланица Конвенције 1980, али намерава да у релативно кратком року постане чланица и Конвенције 1996). У својој анализи, ауторка је дала одговоре који ће сигурно бити корисни и нашим судовима и нашим централним органима приликом решавања случајева отмице деце. Још једну похвалу ауторка заслужује с обзиром да није мимоишла ни Европску конвенцију о признању и извршењу одлука о старању о деци и о поновном успостављању односа старања (1980), испитујући њен однос према Конвенцији 1980 и Конвенцији 1996. Та разматрања су такође важна за Републику Србију, јер је она чланица Европске конвенције 1980. Осим тога, важно је и у принципу размотрити однос између (све бројнијих) конвенција Савета Европе и хашких конвенција.

Метод сарадње је доминантни метод приликом заснивања међународног усвојења. Централни органи држава уговорница и њихова сарадња пре, у току и након заснивања усвојења представља темељ конструкције Конвенције 1993. У том смислу, ауторка је добро указала на разлоге због којих Конвенција 1993 (за разлику од Конвенције 1965) не садржи норме о међународној надлежности и колизионе норме, већ се ограничава на сарадњу централних органа (да би се усвојење засновало) и на (олакшано) признање

усвојења заснованог у једној држави уговорници у другим државама уговорницама. Посебно су размотрена питања имплементације принципа најбољег интереса детета у Конвенцији 1993, и то како пре покретања поступка одлучивања о међународном усвојењу, тако и када је реч о пост-адоптивној заштити усвојеника. Исто тако, предмет разматрања су и питања мобилног сукоба закона и уступања надлежности, заштита посебне категорије деце (деце избеглица, деце без пратње), као и утицаја Конвенције 1993 на међународно приватно право Републике Србије, будући да је ова Конвенција последња хашка конвенција коју је наша држава ратификовала (2013).

Четврти део докторске дисертације (стр. 365-405) посвећен је, чини се у савременом периоду, неизбежном питању односа хашког система заштите деце и међународног приватног права Европске уније. Разлози за избор овог питања и његово уврштавање у посебан део докторске дисертације су барем двоструке природе.

Први се везују за период до 2007. године и однос латентне конкуренције (и благог анимозитета) између Хашке конференције и Европске комисије. Наиме, до тог периода део међународног приватног права Европске уније је (након Амстердамског уговора (1997/9) комунитаризован и регулативе (уредбе) које су из ове материје доношене за потребе Европске уније углавном су представљале пресликане и побољшане (прилагођене потребама држава чланица ЕУ) текстове појединих хашких конвенција (нпр. о достављању, извођењу доказа или родитељској одговорности). Притом су, понекад постојале и видљивије разлике (на пример, ако се упореде хашка Конвенција 1996 и Регулатива Брисел IIbis). Питање је било како треба да се понашају државе чланице ЕУ, које су све истовремено и чланице Хашке конференције, када се ради о примени критичних хашких конвенција, како у међусобним односима, тако и према трећим државама. После краћег периода неизвесности, 2007. године је остварено решење засновано на компромису, које је уједно означило и почетак интензивне сарадње Хашке конференције и Европске Уније.

Ови други разлози, дакле, везују се за измену Статута Хашке конференције и стварање могућности да (пored држава) њене чланице постану „регионалне организације економске интеграције“ (члан 3 Статута). После ових измена из јануара 2007, Европска унија је постала чланица Хашке конференције априла 2007. У материји међународног приватног права која је комунитаризована, Европска унија је једина чији се глас може чути

на органима Конференције, док у погледу области које то још увек нису, државе чланице ЕУ могу (барем формално) самостално иступати на сесијама Хашке конференције.

Имајући у виду наведени след догађаја, ауторка је у дисертацији посебну пажњу посветила односу Регулative о надлежности, меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји обавеза издржавања (2008) и Хашког протокола о меродавном праву за обавезе издржавања (2007). Наиме, то је једини случај (до сада) да се у Регулative ЕУ (члан 15) непосредно упућује на примену хашке конвенције (одн. Протокола). Другим речима, иако у називу садржи „одређивање меродавног права“ сама Регулative не садржи колизионе норме, већ упућује судове држава чланице Европске уније на примену колизионих норми из Протокола 2007 (Европска унија је прва ратификовала Протокол 2007, Република Србија, друга, на основу чега је он и ступио на снагу у међународном смислу).

Исто тако, предмет анализе ауторке представља и однос споменуте Регулative ЕУ и Конвенцији о међународном издржавању деце и о другим облицима породичног издржавања (2007). Интересантно је притом да је априла 2014. Европска унија ратификовала и Конвенцију 2007.

Поред упоредног излагања наведених извора, ауторка је посебну пажњу посветила и односу Регулative Брисел IIbis и Конвенције 1980, веома добро указујући на тренд „европеизације“ хашке Конвенције 1980 и на последице таквог приступа. Једнако вредно је и излагање о *сукобу* принципа најбољег интереса детета и принципа међусобног поверења и сарадње (доминантног у односима држава чланица Европске уније) који понекад доводи до изненађујућих резултата у пракси. На крају, ауторка се упустила и анализу односа „неизбежног“ – Регулative Брисел IIbis и Конвенције 1996, указујући на разлике у пољу примене оба инструмента, на њихове сличности и практичне последице таквих решења.

II

Оцена докторске дисертације

Докторска дисертација *Заштита деце у хашким конвенцијама о међународном приватном праву* представља самосталан рад кандидаткиње Сање Марјановић у међународноправној научној области, односно у материји међународног приватног права.

Предмет истраживања докторске дисертације посвећен је питању које изазива пажњу како правне теорије, тако и правника практичара. Томе у прилог сведочи чињеница да су хашке конвенције постале саставни део система међународног приватног права 143 државе света (76 држава чланица Хашке конференције и 67 држава које нису чланице Хашке конференције, али су потписале, приступиле или ратификовале једну или више хашких конвенција). Република Србија је тренутно чланица 11 хашких конвенција, а од 5 конвенција које чине модерни хашки систем заштите деце, чланица је 3 конвенције, док је у току поступак приступања четвртој (Конвенцији 1996).

С друге стране, материја заштите деце, посебно након доношења Конвенције о правима детета (1989), перманентно се налази у жижи интересовања правничке јавности. Од многих питања која су тим поводом постављена, најчешће је било како ће државе имплементирати у своје национално законодавство конвенцијска решења. Истог ранга било је и питање како ће поједине међународне организације, у првом реду оне које се баве прекограничном судбином деце, реаговати у новој ситуацији. Након читања докторске дисертације *Заштита деце у хашким конвенцијама о међународном приватном праву* кандидаткиње Сање Марјановић можемо закључити да Хашка конференција за међународно приватно право успешно решава тај задатак и да не треба сумњати да ће и будућности то чинити.

Докторска дисертација се, дакле, односи на низ питања заштите деце – отмице (одвођења од једног родитеља), међународног усвојења, издржавања, вршења родитељског права, старатељства, хранитељства, мера за заштиту деце – која су регулисана са пет тзв. нових хашких конвенција. Из тога произилази да је кандидаткиња Сања Марјановић током израде тезе била суочена са изузетно комплексном и хетерогеном материјом у којој је требало пронаћи идеје којима су се руководили творци сваке од ових конвенција, идентификовати конвенцијска решења која носе те идеје, анализирати их међусобно и на крају уобличити их у одговарајући систем (заштите деце). За успех у том раду није ни у ком случају било довољно изнети основна решења сваке од конвенција и препричати их уз пригодне коментаре. Напротив, добро познавање самих конвенција била је тек почетна претпоставка, након које се морало попети уз високе степенице међународног приватног права, како би се одозго, са респектабилне интелектуалне висине, све конвенције заједно разгледале и како би се уочило оно што их спаја, раздваја и одликује сваку од њих. Тај

задатак је кандидаткиња успешно обавила. Комплексну и изузетно захтевну тему је компетентно и одговорно обрадила. Притом, с обзиром да таква тема није била предмет истраживања у литератури (домаћој или страниј), кандидаткиња је морала је прибећи оригиналној структури рада, оригиналним поделама, као и оригиналним називима појединих односа. Иако се не морамо сложити са свим њеним изборима, морамо истаћи да је структура логично постављена, да обухвата сва релевантна питања везана за предмет истраживања и да одражава аналитички детаљан и кохерентан приступ научном раду.

Докторску дисертацију одликује солидан правнички језик са смислом за полемичко изражавање, који уводи читаоца у предмет научног разматрања и нуди могуће одговоре.

Посебан квалитет научног рада представља обимна библиографска грађа коју чини 248 библиографских јединица и велики број одлука националних судова (држава са репрезентативним системима међународног приватног права), затим одлука оба европска суда, као и (што наводимо као посебан квалитет) одређен број необјављиваних одлука судова Републике Србије из најновијег периода. Богату библиографску грађу кандидаткиња је зналачки користила и уградила у анализу свих релевантних питања у оквиру предмета истраживања.

Докторска дисертација је од посебно значаја за Републику Србију која је чланица 3 конвенције о заштити деце, а налази се на прагу приступања и четвртој, Конвенцији 1996. Анализе дате у докторској дисертацији биће од велике користи и нашим судовима и централним органима у практичној примени ових конвенција.

На основу свега реченог, Комисија сматра да је докторска дисертација *Заштита деце у хашким конвенцијама о међународном приватном праву* кандидаткиње Сање Марјановић резултат самосталног и оригиналног научног рада из међународноправне научне области – међународног приватног права.

III

Предлог за јавну одбрану

Имајући у виду напред изложено, Комисија сматра да је докторска дисертација под насловом *Заштита деце у хаџким конвенцијама о међународном приватном праву* кандидаткиње Сање Марјановић подобна за јавну одбрану и са задовољством предлаже Наставно-научном већу Правног факултета у Нишу да усвоји овај Извештај и одобри јавну одбрану.

У Нишу, 20.10.2014

Чланови Комисије

Проф. др Бернадет Бордаш, редовна професорка
Правног факултета у Новом Саду

Проф. др Мирко Живковић, редовни професор
Правног факултета у Нишу

Проф. др Давор Бабић, ванредни професор
Правног факултета Свеучилишта у Загребу